

Summary

Role of greenlands in the decision of the power problem in Europe / Kulakouskaya T., Veklenko Y.

Climatic changes and high cost of minerals promotes search and development of new pathes of reception of energy resources. Research of production of a biomass on greenlands for the power purposes are actual and priority in Europe, and results have the important practical value. In paper generalisation of results of scientifically-practical researches in this direction is made, the basic concepts and strategy of conservation of balance between requirements of animal husbandry, production of food stuffs and biomass cultivation on the power purposes according to the accepted principles of harmonious exploitation are shined.

Keywords: biomass, perennial grasses, biogas and biofuel, harmonious exploitation.

УДК: 338.439.5:633.85

Мазур В.А., кандидат с.-г. наук, доцент

Шевчук О.О., аспірант

Вінницький національний аграрний університет

СУЧАСНИЙ СТАН НА РИНКУ РІПАКУ

Проведено стислий аналіз структури посівних площ озимого ріпаку в Україні та світі протягом останніх десяти років. Розглянуто динаміку світового виробництва та споживання ріпаку, а також динаміку вирощування ріпаку озимого в Україні. Здійснено прогноз очікуваного врожаю ріпаку озимого в 2011–2012 рр.

Ключові слова: ріпак, структура посівних площ, урожайність, виробництво і споживання.

Завдяки своїм характеристикам ріпак є поширеною у світі олійною культурою. Його насіння містить 38-50% олії, 16-29% білка, 6-7% клітковини. Вирощують його здебільшого для отримання олії, яка використовується у харчуванні, годівлі тварин та промисловості. У харчуванні олія споживається у натуральному вигляді, є найкращою сировиною для виробництва бутербродного масла, маргаринів, майонезів, приправ, кондитерських жирів. У промисловості застосовують ріпак для виробництва екологічно чистого пального – біодизелю.

Ріпак – надзвичайно цінна кормова культура. При переробці 100 кг насіння, крім олії, одержують 55-57 кг макухи, яка містить 32-34% білка та 10-18% жиру. Загалом з одного гектару посівів ріпаку можна отримати до 10 ц олії, 5-6 ц білкового корму і 1 ц меду.

Ріпак є цінним попередником, особливо для зернових культур. Завдяки його вегетаційному періоду, що триває 10 місяців, рослини ріпаку захищають ґрунт від негативної дії сильних дощів і перегріву сонячними променями, а також від непродуктивного випаровування води з ґрунту. На відміну від соняшнику, він мало висушує ґрунт, покращує його агрофізичні властивості і фітосанітарний стан.

Ріпак вважається ризиковою культурою через його вимогливість до умов

виращування. Але ризики компенсуються відсутністю проблем зі збутом урожаю, оскільки на нього існує стабільний попит, підкріплений привабливими для аграріїв цінами [1].

За площею посіву та валовим виробництвом олійних культур в Україні ріпак поступається лише соняшнику та сої. Аналіз статистичних даних про посівні площі озимого ріпаку в Україні свідчить про те, що значне їх збільшення (до 48–84 тис. га) відбулося в Україні у 1987–1992 рр. (у 1965–1986 рр. вони не перевищували 6–22 тис. га). Урожайність в середньому по країні складала 13 ц/га. У 1994–1999 рр. площі посіву цієї культури скоротилися до 12–30 тис. га, урожайність – до 9 ц/га. Починаючи із 2000 року відбулось повторне збільшення посівних площ озимого ріпаку до 52–98 тис. га, урожайність в середньому складала 10 ц/га. Кульмінацією розширення площ з озимим ріпаком був 2002 рік (урожай 2003), коли було засіяно майже 160 тис. га. Але відбулась природна катастрофа – практично всі посіви загинули ще на початку грудня від вимерзання, площа до збирання не перевищила 5 тис. га, урожайність – 7,5 ц/га.

Площі під ріпаком в Україні в 2007 році становили лише 700 тис. га, але вже перед збиранням у 2008 році фактичні площі озимого ріпаку становили 1,5 млн. га, за даним показником Україна вийшла на перше місце в Європі. На жаль, 2009 рік видався для озимого ріпаку в Україні не найкращим: біля 200 тис. га було весною пересіяно через вкрай погану перезимівлю рослин та весняні заморозки [2, 3].

За період 1990-2009 рр. посівні площі ріпаку збільшились у 12 разів, а валовий збір – у 14,4 рази. Рекордний урожай, який склав 2,8 млн. тонн зафіксовано у 2008 році. У 2009 році підприємства знизили виробництво на 36% до 1,8 млн. тонн. Основним фактором зниження обсягів виробництва було зниження посівних площ на 30%. Обмеженню посівних площ під ріпаком сприяло скорочення попиту на нього з боку країн ЄС. Площі під озимим ріпаком в Україні скорочуються третій рік поспіль (табл. 1) [4].

У світовому рейтингу виробництва олійних культур ріпак займає другу сходинку. За оцінками Міністерства сільського господарства США (USDA) із загального виробництва олійних культур у 2010-2011 МР (451 млн. т) частка ріпаку становить 13%, тоді як соєвих бобів - 58%.

Таблиця 1 Виробництво ріпаку в Україні

Показник	Роки (МР)				
	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12*
Посівні площі, тис. га	1145	1750	1486	1525	1159
Площі збору, тис. га	945	1567	1185	863	854
Урожайність, т/га	1,17	1,83	1,58	1,70	1,66

Примітка: * прогноз; МР – маркетинговий рік, період із 1 липня по 31 червня.

У 2011-2012 МР зберігатиметься тенденція до зменшення виробництва ріпаку. Обсяги очікуються на рівні 58,8 млн. т, що менше в порівнянні з минулорічним сезоном на півмільйона тонн. Зменшення виробництва відбудеться незважаючи на розширення площ під культурою. Площа виращування ріпаку у світі має сталу тенденцію до зростання, та як наслідок, у новому сезоні буде більшою за всі попередні роки виращування цієї культури. Вона становить 33,3 млн. га, що на 0,7 млн. га більше за минулорічну. При цьому урожайність знизиться на 3% до 1,8 т/га.

Найбільшим виробником ріпаку є Європейський Союз. У минулому маркетинговому році країни ЄС-27 виробили 20,7 млн. т ріпаку, що становило понад

третину світового врожаю. В таблиці 2 наведено динаміку світового виробництва ріпаку [1].

Таблиця 2 Динаміка світового виробництва ріпаку у світі

Показник	Маркетингові роки					
	2001/01	2005/06	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Площа, млн. га	23,3	27,3	31,1	31,1	32,6	33,3
Виробництво, млн.т	36,0	48,5	57,8	60,5	59,2	58,8
Урожайність, т/га	1,5	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8

За даними USDA, світове споживання ріпаку вже другий сезон поспіль перевищуватиме його виробництво. Високий рівень споживання пов'язують зі зростанням чисельності населення у світі та відповідно підвищеним попитом на продовольство та енергоносії. У новому сезоні попит на таке насіння становитиме 60,5 млн. т, що більше в порівнянні з минулим періодом на 1,3% та перевищує середньорічний показник за останні 10 років на 28%. Незважаючи на те, що обсяги споживання ріпаку скоротяться у порівнянні з минулорічними, світові кінцеві запаси будуть зменшуватися. Наприкінці поточного сезону вони прогноуються у межах 3,7 млн. т, що на 32% менше минулорічного.

Розмір посівних площ і поточний стан озимого ріпаку не викликає особливого оптимізму щодо його врожаю у 2012 році. Осінні агрометеорологічні умови в поточному році характеризувалися недобором опадів не тільки у вересні, але і на значних площах у жовтні. Ці обставини послужили причиною того, що план із сівби озимого ріпаку не був виконаний: із запланованих 944 тис. га ріпак був посіяний всього на 913,5 тис. га. Це також на 15,5% менше торішнього показника і на 30% нижче середнього показника за останні 5 років (1292 тис. га). Разом з тим, у кінці жовтня і на початку листопада додаткового зволоження ґрунту також не відбулося через переважно суху погоду. І як наслідок, озимий ріпак зійшов лише на 735,2 тис. га або на 80,5%. При цьому близько 32% посівів, що зійшли, були слабкими і зрідженими. Слід зазначити, що це найгірший показник за останні 3 роки.

За прогнозами експертів, навіть якщо надалі очікуються ідеальні умови для розвитку озимого ріпаку, вже зараз можна сміливо списувати близько 130-150 тис. га. Враховуючи усе вищесказане, прогнозований урожай озимого ріпаку 2012р. буде знаходитись у межах 0,8-1,2 млн. т.[4, 5].

Література

1. Маслак О. Ринок ріпаку: попит перевищує пропозицію / О. Маслак // Агробізнес сьогодні. – 2011. - № 15 – 16.
2. Маслак О. Ринок ріпаку приваблює стабільністю /О.Маслак// Пропозиція. – 2009. - №6.
3. Мельник І. І., Гречкосій В. Д. Стан та перспективи механізованого виробництва озимого ріпаку в Україні. // Агроном. – 2006. - №3.
4. Гаркавенко Ю. Ріпак на ринку та на полях: прогнози та реалії / Ю. Гаркавенко // Агробізнес сьогодні. – 2011. - № 23

Summary

CURRENT STATE OF THE MARKET RAPESEED / Mazur V.A., Shevchuk O.O.

A brief analysis of the structure of sown areas of winter rapeseed in Ukraine and abroad over the past ten years. We consider the dynamics of world production and consumption of rapeseed and dynamics of winter rape growing in Ukraine. Are forecasted expected yield of winter rapeseed in 2011 - 2012 years.

Key words: rapeseed, the crop area, yield, production and consumption.

УДК 633.34:631.5301

Мазур О.В., кандидат с.-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА СОЇ В УКРАЇНІ

Україна, володіючи настільки дефіцитним у всьому іншому світі ресурсом – землею, може успішно вирішити продовольчу і енергетичну проблему. Використання в якості сировини для біоенергетики сільськогосподарських культур, зокрема сої, не потребує додаткових витрат на збереження довкілля, а навпаки, сприятиме цьому.

Ключові слова: біопаливо, біодизель, соя, вихід олії.

Занепокоєні постійним підвищенням цін на енергоносії українці в останні роки серйозно зайнялися питаннями відновлюваних джерел енергії, серед яких особливе місце займають продукти, отримані в результаті переробки біомаси – біоетанол, біодизель, біогаз [1].

Впровадження відновлювальних джерел енергії дасть можливість гарантувати енергетичну безпеку країни та зменшити рівень її залежності від імпортованих енергоносіїв, що особливо актуально для України. Якщо правильно використати наявний потенціал країни та новітні технології сільськогосподарського виробництва, переробки відходів, то можна успішно вирішувати і продовольчу проблему і нарощувати до оптимальних обсягів виробництво біопалива. Для цього, безумовно, потрібно більш активно залучати існуючий в Україні значний науковий потенціал та використовувати досвід країн, які мають конкретні досягнення у вирішенні цих проблем [2].

Основними рушійними силами для розвитку біоенергетики нашої держави є постійний ріст цін на традиційні енергоносії та наявність великого потенціалу біомаси, доступної для енергетичного використання [3].

Сьогодні пріоритетами в стратегічному розвитку Вінниччини, як і будь-якого регіону, повинні стати енергозбереження та екологічна безпека, тому що Україна – це